

Wyrok z dnia 6 grudnia 2005 r.

III PK 95/05

Wprowadzenie niekorzystnej dla pracowników zmiany porozumienia zbiorowego będącego źródłem prawa pracy (art. 9 k.p.) wymaga dokonania wypowiedzeń zmieniających (art. 42 w związku z art. 241¹³ § 2 k.p.).

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Roman Kuczyński (sprawozdawca), Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 grudnia 2005 r. sprawy z powództwa Barbary G. przeciwko Przedsiębiorstwu Komunikacji Samochodowej „C.Ł.” Spółce z o.o. w W.D. o zapłatę, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 10 maja 2005 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 900 zł (dziewięćset) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

W dniu 3 stycznia 2001 r. doszło do zawarcia pomiędzy organizacjami związkowymi a inwestorem C.P. Spółką z o.o. Pakietu Gwarancji Pracowniczej, w którym Inwestor gwarantował przejętym pracownikom 36 miesięczny okres zatrudnienia pod rygorem zapłaty odszkodowań pracownikom oraz kar umownych Skarbowi Państwa. Jednocześnie strony podjęły zobowiązanie, że przepisy Pakietu staną się częścią ZUZP. Ponadto 12 czerwca 2001 r. została zawarta umowa spółki pomiędzy Skarbem Państwa a C.P. sp. z o.o., na mocy której nowo zawiązana spółka gwarantowała wszystkim przejmowanym w trybie art. 23¹ k.p. pracownikom zatrudnienie przez okres 36 miesięcy liczony od dnia wniesienia Przedsiębiorstwa do Spółki oraz stanowiła, że Pakiet zawarty 3 stycznia 2001 r. stanowi integralną część umowy spółki jako jej załącznik. W dniu 14 listopada 2001 r. aneksem ograniczono postanowienia

Pakietu odnośnie gwarancji zatrudnienia w stosunku do pracowników (w tym także powódki), z którymi rozwiązano umowę w drodze porozumienia stron z przyczyn leżących po stronie pracodawcy i którzy uzyskali świadczenia przedemerytalne.

Barbara G. pozwem z dnia 9 kwietnia 2003.r. wniosła o zasądzenie od byłego pracodawcy PKS C.Ł. Spółki z o.o. na jej rzecz kwoty 27.272,09 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania określonego przepisami Pakietu Gwarancji Pracowniczej zawartego w dniu 3 stycznia 2001 r. W uzasadnieniu powołała się na postanowienie powołanego aktu gwarantującego pracownikom trzyletni okres zatrudnienia i przewidującego w razie niedochowania wyżej wymienionego warunku - odszkodowanie w wysokości uzależnionej od długości pozostałego okresu gwarancyjnego.

Sąd Rejonowy w Łańcucie wyrokiem z dnia 27 listopada 2003 r. uwzględnił powództwo w całości. W wyżej wymienionym stanie faktycznym Sąd uznał, że Pakiet stanowił źródło prawa w rozumieniu art. 9 k. p. określające prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników. Ponadto jego zmiana poprzez aneks nie wywarła żadnych skutków prawnych wobec niezastosowania przy jego wprowadzeniu właściwego trybu - szczególnie obostrzonego i charakterystycznego dla zmiany umowy spółki (uchwała zgromadzenia wspólników pod rygorem nieważności, wpis do Krajowego Rejestru Sądowego). Konkludując Sąd Rejonowy stwierdził, że Barbara G. spełniła warunki określone przez Pakiet oraz umowę pozwanej Spółki do nabycia odszkodowania w związku z naruszeniem okresu ochronnego.

Wyrok Sądu Rejonowego w Łańcucie został zaskarżony apelacją pozwanego. Sąd Okręgowy-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 19 lutego 2004 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddalił, nie obciążając powódki kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej za drugą instancję. Sąd Okręgowy uwzględnił apelację stwierdzając, iż wyżej wymieniony Pakiet w związku z faktem nieprowadzenia prywatyzacji przedsiębiorstwa w formie sprzedaży nie był integralnym składnikiem umowy prywatyzacyjnej, czyli nie należał do innych porozumień zbiorowych jako źródła prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p. W związku z powyższym wyciągnął wniosek, że jego zmiana w formie, w jakiej miała miejsce, była dozwolona i nie powodowała konieczności dokonywania wypowiedzeń zmieniających z art. 42 k.p.

W kasacji powódka podniosła zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego polegającego na błędnej wykładni: art. 9 § 1 k.p., § 5 pkt 5 Pakietu Gwarancji Pracowniczych Pracowników, art. 65 k.c. art. 31 k.p., art. 9 ustawy o związkach zawo-

dowych w związku z art. 38 k.c. oraz naruszenie prawa procesowego, a to: art. 244 k.p.c., art. 257 k.p.c. i art. 233 k.p.c., a także naruszenie § 21 pkt 11 i § 13 pkt 2 umowy spółki zawartej 12 czerwca 2001 r.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2004 r. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy uznał, iż zawarcie pakietu przez podmiot, który nie był pracodawcą ani przed, ani po przekształceniu zakładu pracy objętego przekształceniem, nie jest przeszkodą w uznaniu tego pakietu za porozumienie zbiorowe będące źródłem prawa pracy zgodnie z art. 9 k.p.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie ponownie rozpoznając apelację w przedmiotowej sprawie uznał ją za bezzasadną i podlegającą oddaleniu. Sąd odwoławczy odmiennie zidentyfikował podmioty, które podpisały aneks do przedmiotowego pakietu ustalając, iż do jego zawarcia doszło pomiędzy przewodniczącymi zarządów związków zawodowych oraz inwestorem strategicznym - C.P. Sp. Z o.o. w W. (a nie jak ustalił to Sąd Rejonowy „pozwaną spółką”). W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy w całości podzielił i przyjął za swoje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy.

Pozwany zaskarżył powyższe orzeczenie skargą kasacyjną, wskazując na naruszenie prawa materialnego, polegające na obrazie przepisów: (1) art. 9 § 1 k.p., przez przyjęcie, że Pakiet Gwarancji Pracowniczych podpisany pomiędzy inwestorem strategicznym - C.P. sp. z o.o. a przedstawicielami organizacji związkowych, działających przy PPKS Ł. w W.D. ma charakter normatywny i stanowi źródło prawa pracy. W ocenie pozwanego umowa, której stronami nie są strony stosunku pracy, a więc pracownik i pracodawca, nie może być zaliczona do źródeł prawa pracy; (2) art. 353¹ k.c., poprzez przyjęcie, że strony, które zawarły umowę i są prawidłowo reprezentowane, nie mogą dokonać skutecznej zmiany postanowień zawartej przez siebie umowy, której dokonały w aneksie z dnia 14 listopada 2001 r.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona i podlega oddaleniu. Wyrokując w sprawie III PK 38/04 i przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania, Sąd Najwyższy uwzględniając kasację powódki zwrócił uwagę, że § 11 przedmiotowego pakietu gwarancji pracowniczych postanawia, iż

„wszędzie tam, gdzie pakiet odnosi się do jakichkolwiek zobowiązań inwestora strategicznego, zobowiązania te będą oznaczać zobowiązanie zarządu Spółki”. Sąd Najwyższy uznał więc, że wolą stron zawierających pakiet było nie tylko przyznanie uprawnień pracownikom, ale także uczynienie pracodawcy stroną zobowiązaną w tym zakresie. Doszedł zatem Sąd Najwyższy do przekonania, że w przedmiotowej sprawie za koncepcją pakietu jako źródła prawa przemawiają względy funkcjonalne.

Zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego w ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Tymczasem strona pozwana w skardze kasacyjnej ponownie - i wbrew wykładni uchylającego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2004 r. - twierdzi, że pakiet gwarancji pracowniczych z dnia 3 stycznia 2001 r. nie stanowi źródła prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p. i że pozwany pracodawca nie stał się - w zakresie uprawnień pracowników objętych pakietem - stroną porozumienia zawartego pomiędzy działającymi u pozwanego związkami zawodowymi a inwestorem strategicznym. Zaakceptowanie takiego stanowiska jest nie do przyjęcia, czyniłoby bowiem zawarcie pakietu za całkowicie bezprzedmiotowe.

Uznanie pakietu socjalnego obowiązującego w pozwanej Spółce - PKS C.Ł. Spółce z o.o. - za akt normatywny w rozumieniu art. 9 k.p. przesądza o sposobie i warunkach skutecznej zmiany postanowień wyżej wymienionej umowy (Pakietu), to jest w oparciu o przepisy Kodeksu pracy. Kodeks pracy nie reguluje wprost skutków zmiany porozumienia zbiorowego będącego źródłem prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1. Aktem najbardziej zbliżonym do tego porozumienia jest układ zbiorowy pracy. Z tego względu należy przez analogię stosować art. 241¹³ § 2 k.p. Oznacza to, że do wprowadzania postanowień mniej korzystnych dla pracownika wymagane jest wypowiedzenie zmieniające (art. 42 k.p.). W tym stanie rzeczy skuteczność aneksu z dnia 14 listopada 2001 r. uzależniona była od podjęcia przez pracodawcę wyżej wymienionej czynności. Sporny aneks podpisała obok przewodniczących związków zawodowych osoba nie będąca pracodawcą dla powodów - C.P. Spółki z o.o., a skoro przedmiotowy pakiet ma charakter normatywny i stał się on prawem obowiązującym w pozwanej Spółce, to zmianę w jego treści odnoszącą skutek wobec pracowników Spółki mógł wprowadzić jedynie pracodawca w rozumieniu art. 3¹ k.p. Wobec powyższego zmiany dokonane na niekorzyść pracowników winny być wprowadzone przez

wypowiedzenie w oparciu o art. 42 § 2 w związku z art. 241¹³ § 2 k.p. Mając na względzie fakt, iż Pakiet Gwarancji Pracowniczych wszedł w życie w okresie, kiedy powódka była pracownikiem pozwanego, nabyła ona z mocy prawa związane z nim określone prawa i obowiązki. Jakiegokolwiek zmiany w Pakiecie na niekorzyść pracowników - a niewątpliwie pozbawienie powódki prawa do dodatkowego odszkodowania taką zmianą było - wymagały w związku z tym wypowiedzenia zmieniającego skierowanego do każdego z pracowników bądź porozumienia stron. W tej sytuacji, skoro zmiany wprowadzone w przedmiotowym Pakiecie nie zostały powódce wypowiedziane, powódce przysługiwało odszkodowanie w oparciu o poprzednio obowiązujący § 5 ust. 2 Pakietu. Tak więc kolejne zmiany wprowadzone aneksem z dnia 14 listopada 2001 r. jako mniej korzystne w porównaniu do dotychczas obowiązujących, aby były skuteczne, winny być w stosownym trybie wypowiedziane, czego pozwana nie dokonała.

Z powyższych motywów Sąd Najwyższy - na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 398¹⁰ k.p.c. - postanowił jak w sentencji.

=====